

М.М. ФЕДОРОНЧУК

Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
вул. Терещенківська, 2, м. Київ, 01601, Україна
syst@botany.kiev.ua

**ВИДИ СУДИННИХ РОСЛИН, ОПИСАНИХ З
ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ, ЇХ ТИПІФІКАЦІЯ ТА
КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ: РОДИНА *ROSACEAE*
JUSS. (РОДИ *AMYGDALUS* L., *CERASUS* MILL.,
COTONEASTER MEDIK., *PRUNUS* L., *PYRUS* L.,
SORBUS L., *SPIRAE* L.)**

Ключові слова: вид, тип, Rosaceae, типіфікація, таксономія, номенклатурна комбінація, поширення, еколого-ценотичні особливості, Україна

У цій статті ми розглядаємо види родини *Rosaceae* Juss., описані з території України (за винятком трав'яних видів, а також представників родів *Rosa* L., *Rubus* L. та *Crataegus* L., які ми вже опублікували). Види типіфіковані на основі аналізу автентичних зразків та протологів. Для кожного виду вказуються літературна цитата, основна синоніміка, місце опису, типовий екземпляр (голотип, лектотип або синтип) та місце його зберігання. Іноді замість конкретного типу цитується лише протолог (звідки вид був описаний) — якщо неможливо було обрати лектотип чи неотип. У разі потреби викладаємо також свої міркування щодо таксономічного статусу деяких таксонів. Для видів, визнаних самостійними, вказано еколого-ценотичні особливості та характер поширення в Україні. Роди і види у межах родів наводяться в алфавітному порядку.

***AMYGDALUS* L.**

1. *A. campestris* Besser, 1822, Enum. Pl. Volhyn., Podol.: 46, 58; Линчевский, 1941, Фл. СССР, **10**: 535, pro syn. *A. nana* L.; Котов, 1954, Фл. УРСР, **6**: 292, pro syn. *A. nana*; Бузунова, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 602, pro syn. *A. nana*.

Вид описано з Південного Поділля: «E Podolia australi» (за протологом).

Типус: «*Amygdalus campestris* Bess. Herb. W. Besser» (KW, lectotypus: Fedoronchuk, hoc loco).

Примітка. Описуючи вид, В. Бессер не вказав конкретного місця зростання, а обмежився лише «Південним Поділлям». Але в цій же праці він дещо його уточнює: «*A. campestris* copiosum prope Iszkowze in distr. Cremenec. Vidit Hortul Wintzel». Ашерзон і Гребнер вказують його для Трансільванії. У колекції Бессера (KW), у пачці № 232 нам вдалося віднайти два екземпляри з Поділля, яких не бачив М.І. Котов, наводячи цей вид для «Флори УРСР» (1954, т. 6, с. 92). Один визначений Бессером як «*Amygdalus nana* L. In *campestris* Pod. (Herb. W. Besser)», а другий, обраний нами за лектотип, містить вищезитовану етикетку. Обидві етикетки написані рукою Бессера.

© М.М. ФЕДОРОНЧУК, 2007

CERASUS Mill.

1. *C. klokovii* Sobko, 1973, Укр. ботан. журн., **30**, 5: 663; Бузунова, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 598, in ad not. *C. fruticosa* Pall.

Описаний з Побужжя: «Українська РСР, Миколаївська обл., Первомайський р-н, с. Грушівка, на гранітних відслоненнях, 08.05.1970, В. Собко» (за протологом).

Турпс: «Миколаївська обл., Первомайський р-н, с. Мигія, на гранітному острові поміж скелями, 08.05.1970, В. Собко» (*KW*, holotypus, isotypus).

Примітка. У протолозі помилково вказується с. Грушівка. На автентичних екземплярах, цитованих вище, а також на ще одному, третьому, зібраному 27.07.1969 і прийнятому нами за паратип, зазначено с. Мигія. На всіх цих трьох гербарних аркушах рукою автора написано: «Турпс specii».

— На гранітних відслоненнях по р. Південний Буг. Причорноморський ендемік.

COTONEASTER Medik

1. *C. tauricus* Pojark. [1939, Фл. СССР, **9**: 332, descr. ross.] 1940, Ботан. мат-лы (Ленинград) **8**, 8: 138, фиг. 1 («taurica»); Васильев, 1960, в Е. Вульф, Фл. Крыма, **2**: 15 («taurica»); Шалыт, 1972, Определ. высш. раст. Крыма: 216; Доброчаева, 1987, Определ. высш. раст. Укр.: 158; Гладкова, Крюгель, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 592.

Вид описано з Криму: «Tauria, Jalta in declivibus mont. Koschka, 07.05.1916, Petunnikov, fl.» (за протологом).

Турпс: «Cotoneaster integerrima Medik. Ласпи, Ялтинский у., на склоне горы Кошки, 7 мая 1916» (*LE*, holotypus, in herb. europ. sector).

— На кам'янистих схилах у Гірському Криму, зрідка. Кримський ендемік.

PRUNUS L.

1. *P. moldavica* Kotov, 1954, Фл. УРСР, **6**: 586; 282; Зиман, 1987, Определ. высш. раст. Укр.: 177; Цвелев, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 608, pro syn. *P. spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin.

Вид описано з півдня Західного Лісостепу — пониззя Дністра (in silvis et in fruticetis ad Tyrain (Dniestr): «RSS Ucr., dit. Odessana, distr. Kotoviensis, prope pag. Kossy, 27.06.1937, legit M. Michajlenko» (за протологом).

Турпс: ?

Примітка. У гербарії *KW* автентичні екземпляри відсутні. У гербарії *LE* зберігаються два зразки, на яких рукою М. Котова написано: «Турпс». Але віднести їх до типових (голотипу чи ізотипу) немає достатніх підстав, оскільки дані на етикетці не збігаються з поданими у протолозі: «*Prunus spinosa* L. М. н. Терен чорний. МАРСР, Балтськ[кий] р-н, с. Смолянка, у лісі «Стінка», багато. 16.07.1937. Leg. С. Бараненко (№ 455)». І тут же міститься ще одна етикетка, де дописано: «Одесская обл., Котовский р-н». Критичний вид, самостійність якого потребує додаткового підтвердження. Більшість авторів розглядають його у складі *P. spinosa* L.

2. *P. podolica* Andrz., 1860, Тр. ком. Киев. уч. округа (Исчисл. раст. Подол. губ.), **4**, 1: 35.

Вид описано з Поділля: «in Podol. infer.» (за протологом).

Турпс: ?

Примітка. У Гербарії KW автентичні зразки *P. podolica* Andrz. відсутні. Таксономічний ранг описаного Андржейовським виду в даний час не з'ясований. У літературі не цитується.

3. *P. stepposa* Kotov, 1954, Фл. УРСР, **6**: 586, 285; Зиман, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 177; Цвелев, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 608, pro syn. *P. spinosa* L. subsp. *dasyphylla* (Schur) Domin.

Описаний з Донецького Лісостепу (Луганська обл.): «RSS Ucr., ditio Woroschilowgradensis, distr. Sverdlovskiensis; prope pag. Provalje, in steppis, 02.09.1928, legit S. Postryganj» (за протологом).

Турпс: «*Prunus spinosa* L. Lugansk. Провальський степ. Зарості на північ від залізниці, 02.09.1929. С. Постригань (№ 1079)» (KW, holotypus).

Примітка. Видовий статус описаного М. Котовим *P. stepposa* більшістю авторів не визнається, його розглядають у складі *P. spinosa* L.

PYRUS L.

1. *P. eleagnifolia* Pall. 1789 (1793), Nova Acta Acad. Petrop., **7**: 355, t. 10; Васильєв, 1939, Фл. СССР, **9**: 346; він же, 1960, в Е. Вульф, Фл. Крыма, **2**, 2: 16; Шалыт, 1972, Опред. высш. раст. Крыма: 216; Доброчаева, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 159 «*eleagrifolia*»; Гладкова, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 545.

Описаний з Криму: «Таврія» (за протологом).

Турпс: «In montanis tauricae Chersonesi» (B, lectotypus: Gladkova, 2001).

— На кам'янистих схилах у лісах Гірського Криму.

SORBUS L.

1. *S. pseudolatifolia* K. Pop. 1959, Ботан. мат-лы (Ленинград), **19**: 188, рис. 1, 2; в-к, пом. illegit.; Шалыт, 1972, Опред. высш. раст. Крыма: 218; Доброчаева, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 159; Черепанов, 1995, Сосуд. раст. Рос. и сопред. госуд.: 884, pro syn. *S. tauricola* Zaikonn.; Заиконн., 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 539, pro syn. *S. tauricola*.

Описаний з Криму: «Крым, каменистая осыпь на склонах горы Ай-Петри, высота 950 м над у. м., 22.06.1956, цв. 19.09.1956, зр. пл., К.П. Попов» (за протологом).

Турпс: «Крым, каменистая осыпь у Ай-Петринской яйлы к северо-востоку от метеостанции, высота 950 м н. у. м., цв. 22.06.1956; пл. 19.09.1956, leg. К. Попов» (SIMF, holotypus; KW, isotypus; LE, isotypus, in herb. europ. sector).

— На скелях верхньої межі лісу в Гірському Криму (переважно на південному макросхилі Головної гряди).

Примітка. Назва «*S. pseudolatifolia* K.-Pol.» виявилась омонімом раніше опублікованого виду *S. pseudolatifolia* Boros (1937), тому її було замінено на «*S. tauricola* Zaikonn.».

2. *S. stankovii* Juz. 1950, Ботан. мат-лы (Ленинград), **12**: 7; Васильєв, 1960, в Е. Вульф, Фл. Крыма, **2**, 2: 21, pro syn. *S. graeca* (Spach) Lodd ex Schauer; Доброчаева,

1987, Опред. высш. раст. Укр.: 159, pro syn. *S. graeca*; Заиконн., 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 539.

Описаний з Криму [Habitat in silvis montanis (praesertim pinetis) Tauriae]: «Южный берег [Крыма], при спуске с Никитской яйлы, смешанный лес пониже Красного Камня, 15.08.1946, незр. пл., С. Юзепчук, № 442» (за протологом).

Турпс: «На спуске с Никитской яйлы к Массандре, в лесу пониже Красного Камня, 15.08.1946, № 442» (*LE*, holotypus, isotypus, in herb. europ. sector).

3. *S. taurica* Zinserl. 1939, Фл. СССР, **9**: 497, 400; Шалыт, 1972, Опред. высш. раст. Крыма: 218; Доброчаева, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 159; Заиконн., 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 538, pro syn. *S. turcica* Zinserl.

Описаний з Криму і Західного Закавказзя [in rupibus, in quercetis et juniperetis Tauriae et Transcaucasiae occidentalis (prope Novorossijsk)]: «Tauria meridionalis, in rupestribus ad montem Krestovaja prope Alupka, 24.05. et 24.06.1900, D. Syrejschikow (Herb. Fl. Ross. N 969)» (за протологом).

Турпс: «*Sorbus aria* [L.] Cr[antz]. var. *graeca* Boiss. Tauria merid. In rupestribus ad montem Krestowaja pr. Alupka. 24 majo 1900 fl.; 24 jun. 1900 fr., legit. D. Syreitschikow» (*BM*, syntypi; *LE*, isosyntypi, in herb. europ. sector).

Примітка. Цитовані автентики, які зберігаються у БІНі (Санкт-Петербург), слід віднести до ізосинтипів (синтипи знаходяться у Лондоні).

У лісах, на скелях Гірського Криму.

SPIRAEA L.

1. *S. besseriana* DC. 1825, Prodr., **2**: 543. — *S. crenata* Besser, in litt.

Описаний з Поділля і Кавказу: «in Podolia et Caucaso» (за протологом).

Турпс: ? (*G*).

Примітка. У літературі не цитується (навіть у синонімах), таксономічний статус невідомий.

2. *S. litwinowii* Dobrosz. 1954, Фл. УРСР, **6**: 574, 13; вона ж, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 158; Гладкова, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 322.

Описаний зі східної частини України (Луганська обл.): «RSS Ucr., ditio Voroshilovgradensis, distr. Jevsugensis, prope pag. Novo-Alexandrovka, in decliviis step-raceis, 11.06.1939, leg. A. Barbarycz et V. Denczuk» (за протологом).

Турпс: «Нов. Олександрівський кін. завод Євсузького р-ну Ворошиловградської обл. УРСР. Схили байрачного ліску, 11.06.1939. Барбарич А.І. і Денчик В.П.» (*KW*, holotypus).

— По схилах балок, на узліссях, серед чагарників, на степових ділянках переважно у північно-східних лісостепових районах.

3. *S. pikoviensis* Besser, 1822, Enum. Pl. Volhyn.: 46; Доброчаева, 1954, Фл. УРСР, **6**: 13, рис. 2; вона ж, 1987, Опред. высш. раст. Укр.: 157; Гладкова, 2001, Фл. Вост. Евр., **10**: 323.

Описаний з Поділля: «Circa Pikow in Pod[j]lia, legi A. 1816» (за протологом).

Турпс: «e Podol. Herb. W. Besser» (*KW*, lectotypus: Fedoronchuk, hoc loco; Dobroszchaeva, 1954, in herb.).

Примітка. Виділений Д. Доброчаєвою лектотип, який раніше знаходився у колекції Турчанінова, зараз зберігається в загальній колекції типів гербарію *KW*. Крім того, нам вдалося віднайти два автентичні екземпляри у колекції Бессера (*KW*), гербарні аркуші яких містять етикетки: «*Spiraea pikoviensis* mihi» та «*Spiraea pikoviensis* Bess.». У колекції типів європейського сектора гербарію *LE* також зберігаються два автентичні екземпляри, один із яких І. Бузунова (1993, in herb.), не знаючи про те, що лектотип уже виділений у *KW*, удруте визначила як лектотип: «*Spiraea pikoviensis* mihi. E Podolia. Herb. W. Besser». На ще одному екземплярі (третьому), який також зберігається у БІНі, вказана дата: «*Spiraea pikoviensis* Besser m. Besser, 1825», тому його не можна віднести до автентиків.

— На степових схилах Правобережного Лісостепу, дуже зрідка. Ендемік Поділля (Вінницька обл., окол. с. Пиківська Слобідка; Тернопільська обл., окол. м. Кременець).

4. *S. polonica* Blocki, 1892, *Deutschl. Bot. Monatschr.*, **10**: 110; Доброчаєва, 1954, *Фл. УРСР*, **6**: 17; Пояркова, 1939, *Фл. СССР*, **9**: 294, pro syn. *S. media* Schmidt; Доброчаєва, 1987, *Опред. высш. раст. Укр.*: 158, pro syn. *S. media*; Гладкова, 2001, *Фл. Вост. Евр.*, **10**: 323, ad not *S. media* Schmidt.

Описано з Поділля (на Дністрі): «Auf büschigen Kalkabhängen des steilen Dnisterufers in Zezawa bei Zaleszczyki und des Seretufers in Lesieczniki ...» (за протологом).

Турпс: ?

— По берегах Дністра у західних районах України.

5. *S. sawranica* Besser, ex DC. 1825, *Prodr.*, **2**: 543; Доброчаєва, 1954, *Фл. УРСР*, **6**: 12, pro syn. *S. crenata* L.

Описаний з Алтаю і Поділля: «Circa Barnaoul et in Podolia» (за протологом).

Турпс: ? (G).

Примітка. Лектотип, ймовірно, зберігається в гербарії *G*. У *KW* автентичні екземпляри відсутні.

Рекомендує до друку
С.Л. Мосякін

Надійшла 09.09.2005

Н.М. Федорончук

Институт ботаники им. Н.Г. Холодного АН Украины, г. Киев

ВИДЫ СОСУДИСТЫХ РАСТЕНИЙ, ОПИСАННЫХ С ТЕРРИТОРИИ УКРАИНЫ, ИХ ТИПИФИКАЦИЯ И КРИТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ: СЕМЕЙСТВО *ROSACEAE* JUSS. (РОДЫ *AMYGDALUS* L., *CERASUS* MILL., *COTONEASTER* MEDIK., *PRUNUS* L., *PYRUS* L., *SORBUS* L., *SPIRAEA* L.)

В алфавитном порядке приведен список древесных видов родов *Amygdalus* L., *Cerasus* Mill., *Cotoneaster* Medik., *Prunus* L., *Pyrus* L., *Sorbus* L., *Spiraea* L. (*Rosacea* Juss.), описанных с территории Украины (в т.ч. виды, которые в настоящее время рассматриваются как синонимы; виды родов *Crataegus*, *Rosa*, *Rubus* опубликованы нами ранее). Для каждого вида указаны литературная цитата, основная синонимика, номенклатурный тип и место его хранения. Для таксонов, которые признаны самостоятельными видами, также приведены эколого-ценотические характеристики и показано их распространение в пределах территории

Украины. Для некоторых критических видов в примечаниях даны номенклатурные и таксономические комментарии.

Ключевые слова: вид, тип, Rosaceae, типификация, таксономия, номенклатурная комбинация, распространение, эколого-ценотические особенности, Украина

M.M. Fedoronchuk

M.G. Kholodny Institute of Botany, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

SPECIES OF VASCULAR PLANTS DESCRIBED FROM THE TERRITORY OF UKRAINE, THEIR TYPIFICATION AND CRITICAL TAXONOMIC ANALYSIS: THE FAMILIE *ROSACEAE* JUSS. (GENERAS *AMYGDALUS* L., *CERASUS* MILL., *COTONEASTER* MEDIK., *PRUNUS* L., *PYRUS* L., *SORBUS* L., *SPIRAEA* L.)

The list of species of *Rosaceae* Juss. (generas: *Amygdalus* L., *Cerasus* Mill., *Cotoneaster* Medik., *Prunus* L., *Pyrus* L., *Sorbus* L., *Spiraea* L.) described from the territory of Ukraine, incl. Crimea, is presented. Typification were carried out on the base of the analysis of protologs and study of authentic herbarium material. Literature citations, basionym, type and place of keeping, ecological and chorological peculiarities and new taxonomical information are presented for each species.

Key words: species, type, Rosaceae, typification, taxonomy, nomenclatural combination, distribution, ecological coenotic features, Ukraine.